

Vila Ștefănescu și cinematograful din Băile-Govora, județul Vâlcea (Scurt istoric)

Dragoș-Ionuț Ecaterinescu
Radu-Gabriel Geiculescu

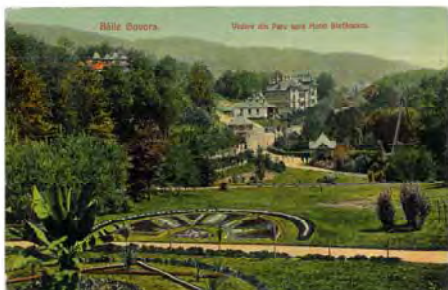
Zona Olteniei este caracterizată din punct de vedere arhitectural în *Enciclopedia României*, lucrare editată sub patronajul regelui Carol al II-lea, în volumul II intitulat *Țara Românească*, fiind stabilite câteva dintre coordonatele esențiale ale Govorei.

Iată cum descrie I. Simionescu, în 1936 Govora: „Casele se țin în una de alta până ce dai de biserica din Govora. De aici valea se înfundă ca într-o pâlnie. În acest loc s-a întemeiat cea mai drăgălașe stațiune de băi din țară; așa cum este ar face cinstre oricărei țări apusene. Nu spun numai vorbe, ci așa e realitatea”¹.

În anul 1936, localitatea era denumită *comună urbană și stațiune balneară de prim rang*, deși număra doar 987 de locuitori și dispunea de: o secție a Ligii Culturale, o bibliotecă populară, un cinematograful, două biserici ortodoxe, două școli primare, un sanatoriu militar, un dispensar de stat precum și alte instituții.

Aceeași *Enciclopedia a României*, vorbește despre existența la Govora a unor hoteluri de lux și vile confortabile, plasate într-un cadru natural de excepție.

Se remarcă elemente de arhitectură clasică: coloana, capitelul, consolele, balustradele cu baluștri, interpretate cu mult rafinament, care dau armonie, dar și opulență construcțiilor. Bine proporționate, folosite cu o pricepere aproape surprinzătoare, aceste elemente prezente la casele sau vilele de la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului XX, dovedesc standarde de viață ridicate pentru oamenii care le-au comandat.

Vedere de ansamblu - 1909

La finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea se construiesc majoritatea vilelor particulare: „hotelul Ștefănescu”, vila „dr. Iliescu” (actualul sediu al bibliotecii orașenești), vilele „dr. Țăranu”, „Esmeralda”, „Colonel Ivanovici”, „Constanța-Marietta”, „Eftimiu”, „Popovici”.

Astăzi multe dintre ele nu mai există precum vilele: „Cecille”, „Bereșteanu”, „Hortensia”, „Aslan”, „dr. Zorileanu”. Prin demolarea lor, o mare parte din farmecul Govorei de altădată a dispărut definitiv.

În anul 1894, se clădesc hotelurile nr.3 (pe locul căruia s-a construit mai târziu hotelul „Palace” (considerat „emblema Govorei”), nr.1 (fosta policlinică „dr. Sturza”) și nr. 2 (actuala vilă „nr. 9”).

¹ I. Simionescu, *Govora*, Ed. Cartea Românească, 1936, p.1

Vila Ștefănescu a fost construită în anul 1892 de frații Ștefănescu, originari din Galați.

Este o clădire frumoasă, care se întinde pe o suprafață de 750 mp, se ridică în înălțime, pe patru nivele: parter, 2 etaje și mansardă. Elementele constructive și cele ornamentale, foișorul central și cele laterale dau o imagine rustică edificiului dar și o notă de eleganță și monumentalitate.

Hotel Ștefănescu-1907

Elementele dominante de arhitectură populară se împletesc armonios cu cele clasice specifice arhitecturii de la jumătatea secolului al XIX-lea.

La parterul imobilului a funcționat primul ghișeu poștal din Băile-Govora, un restaurant unde aveau loc concerte de muzică populară și baluri (joia și duminica), cafenea, frizeria „Marian și Pava”. În localul acestei frizerii și-a desfășurat activitatea, în perioada 1904-1905, redacția și administrația ziarului *Curierul Govorei*, condus de Georgescu I. Mihai, absolvent al liceului „Frații Buzești” din Craiova, promoția 1895, care deținea funcția de „*masseur officiel*”. Ziarul era tipărit la tipografia *David J. Benvenisti (Craiova)*², fiind al doilea periodic apărut în Govora.

În timpul ocupației germane din anul 1917, hotelul, ca de altfel întreaga stațiune, a avut de suferit, prin faptul că tabla de cupru de pe acoperiș și instalațiile sanitare au fost demontate și rechiziționate de germani. Ulterior acoperișul a fost refăcut cu tablă zincată.

După primul război mondial, în anul 1919, chelnerii, angajați la restaurantul acestui hotel și la Societatea Govora-Călimănești formează o filială a sindicatului chelnerilor din România și organizează un protest împotriva salariilor mici, făcându-și cunoscute revendicările printr-o scrisoare adresată prefectului de Vâlcea.³

Datorită pasiunii pentru jocurile de noroc, contractând mari datorii, proprietarii au ipotecat imobilul, în timpul crizei din perioada 1929-1933, băncii „Albina”. Nereușind să achite obligațiile ipotecare, Banca Națională a preluat imobilul, probabil în baza „Legii lichidării datoriilor agricole” din aprilie 1934.

După preluare banca a organizat o licitație pentru vânzarea imobilului, operațiune care nu s-a încheiat, suma pretinsă fiind foarte mare (șaptezeci milioane de lei, cifră neconfirmată documentar).

După această perioadă imobilul a găzduit angajații din sistemul bancar și ai ministerului de finanțe.

În anul 1938, banca a folosit clădirile anexe din curte, amenajând grajduri, magazine și spații unde a funcționat Imprimeria Monetăriei Naționale.

² Adrian Butoi, Nicușor Stanciu, *Contribuții la cunoașterea istoriei Colegiului Național „Frații Buzești”*, Editura MJM Craiova, vol. VI, p. 682

³ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Vâlcea, fondul prefecturii, dosar nr. 18, fila 116

La subsolul hotelului au fost montate uși blindate și seifuri pentru depozitarea în siguranță a bancnotelor tipărite și a altor documente sau obiecte de valoare.

Monetăria a funcționat pe toată perioada războiului și după aceea până în anul 1952; aici având loc mai multe emisiuni monetare.

Un eveniment important în trecutul acestui imobil a avut loc în octombrie 1939, când în hotel au fost găzduiți aproape 120 de refugiați polonezi din cei 327 sosiți în Băile-Govora⁴, majoritatea fiind înalți funcționari guvernamentali.

Unii autori susțin că aceștia ar fi adăpostit în seifurile de la subsol și o parte din tezaurul Poloniei. Probabil că operațiunea s-a făcut cu cea mai mare discreție datorită delicatei situații de neutralitate în care se afla România și de aceea există puține documente scrise care pot atesta acest lucru. Cert este faptul că refugiații și-au depozitat bijuteriile personale și alte valori în aceste seifuri.

Refugiații au locuit în acest hotel până în primăvara anului 1940, sub stricta supraveghere a poliției, prefectul primind rapoarte zilnice în acest sens.

Lemnul de foc pentru încălzirea spațiilor a fost asigurat de Ocolul Silvic Băbeni la solicitarea primăriei orașului Băile-Govora.

Începând cu 1953, încăperile de la parter au fost amenajate ca spații comerciale: magazin alimentar, cofetărie și spații pentru servicii către populație: frizerie, coafură, cizmărie, croitorie ș.a., iar încăperile de la subsol au fost folosite ca magazii și depozite. Camerele de la nivelurile I și II au fost igienizate și pregătite pentru a primi pacienți veniți la odihnă și tratament, majoritatea fiind membrii de sindicat (fostul Consiliu Central al Sindicatelor).

Pentru sezonul rece au fost reparate sobele iar de jur-împrejurul clădirii s-au construit geamlâcuri pentru a asigura o mai mare protecție la intemperii.

Prima modernizare importantă a clădirii s-a făcut în perioada 1955-1956, când s-a introdus încălzirea centrală cu radiatoare de fontă; agentul termic (abur) fiind furnizat de uzina termică.

Clădirea a fost redenumită vila nr. 11, administratorul acesteia fiind „Serviciul Medical Balnear Govora” din „Direcția sanatoriilor balneare” a M.S.P.S.(Ministerul Sănătății și Prevederilor Sociale).

În scopul asigurării unei asistențe medicale balneare cât mai bune la etajele I și II, au fost amenajate cabinete medicale conduse de către un medic specialist, care avea în subordine câte un asistent și o soră medicală, deoarece imobilul nu avea bază de tratament proprie.

Alunecările de teren din zonă, din anul 1966, nu au produs stricăciuni însemnate, doar inundații la subsol produse de apele freatice.

În 1972, acest imobil a trecut în administrarea Întreprinderii Economice Regionale Balneare, care în anul următor a executat reparații importante la instalațiile sanitare, electrice, tencuieli și zugrăveli.

Ca și în anul 1940, marele cutremur din 1977 nu a afectat aproape deloc structura de rezistentă a clădirii, fiind necesare doar unele mici reparații la scările interioare.

⁴ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Craiova, Raport al Inspectoratului General Sanitar al ținutului Olt/12 octombrie 1939

În anul 1981 au fost desființate cabinetele medicale care funcționau în clădire pentru a se mări capacitatea de cazare, iar unele din spațiile de la parter au fost transformate în magazine.

În iarna anului 1986, datorită temperaturilor deosebit de scăzute s-au produs mai multe avarii la instalațiile sanitare care au cauzat inundații și degradarea încăperilor. Reparațiile care s-au executat ulterior au fost de slabă calitate și nu au reușit să înlăture cu totul efectul distrugerilor, astfel începând degradarea parțială a clădirii. Această degradare s-a accentuat și mai mult după 1993, când datorită reducerii numărului de turiști, imobilul nu a mai fost folosit.

Imobilul a fost revendicat de Banca Națională a României și în urma unui proces care a durat aproximativ trei ani a fost câștigat de fostul proprietar (B. N. R.).

În anul 1999, clădirea, anexele și terenul aferent au fost donate Episcopiei Râmnicului (actuala Arhiepiscopie).

În perioada 2001-2007, imobilul s-a aflat în conservare, neexistând fonduri suficiente pentru repararea lui. Această

Hotel Ștefănescu-2010

situatie a luat sfârșit în 2007, când au început lucrările de reparații capitale. În acest context, demn de remarcat este faptul că, fiind monument istoric, aspectul exterior a fost menținut în totalitate, iar clădirea a fost acoperită cu tablă de cupru, așa cum era inițial. Clădirea cinematografului, altă construcție ce merită a fi înscrisă în lista monumentelor istorice împreună cu tot ansamblul parcului central (operă a peisagistului francez Pinard – cca. 1914, în suprafață de 20ha), este amplasată la 50 m. de strada Tudor Vladimirescu, având fațada principală către strada Parcul

Băilor și cea vestică către strada Vasile Alecsandri. Imobilul se înalță pe un platou la același nivel cu Pavilionul de Băi, pe locul în care generalul dr. Nicolae Popescu-Zorileanu a amenajat prima ambulanță militară rurală (1879) și a efectuat primele tratamente unei companii de veterani din Războiul de Independență, aduși de peste Milcov.

Este construit în stil eclectic, neoromânesc, deși elementele ornamentale exterioare cât și cele interioare lasă impresia unui clasicism renaștantist târziu, cu unele trăsături specifice rococoului.

Funcționalitatea construcției poartă amprenta arhitectei Virginia Andreescu-Haret, după cum arată o însemnare pe unul din zidurile interioare, lucrarea fiind subvenționată de Societatea Govora-Călimănești, și a fost dată parțial în folosință în 1930. Sala de spectacole este precedată de un portic cu opt arcuri sprijinit pe capitellurile a șapte coloane. Este remarcabilă acustica sălii și dotările specifice: fosa pentru orchestră, cabine pentru machiaj, pentru mașinist și pentru regizor.

Într-un cuvânt această clădire satisface cele mai înalte pretenții, atât ale spectatorilor cât și ale protagoniștilor.

Din păcate, clădirea a fost preconizată să funcționeze numai în sezonul estival, lipsa unui sistem de încălzire, creând în timp mari prejudicii frumosului edificiu.

Istoria cinematografului începe în luna martie a anului 1928, când în Adunarea Generală a Acționarilor Societății „Govora-Călimănești” a fost aprobată începerea construcției, iar la sfârșitul sezonului anului 1929, în sala cea mare s-au desfășurat primele concerte, conferințe și spectacole de cinematograf⁵.

Proiectantul edificiului, Virginia Maria Andreescu-Haret, nepoata pictorului de la Barbizon, Ion Andreescu, nora fostului ministru Spiru Haret, prima femeie arhitect din România și care la acea vreme deținea funcția de inspector arhitect șef în Ministerul Instrucțiunii Publice⁶.

Sala avea aproape 400 de locuri la parter și balcon, o scenă de dimensiuni apreciabile (7 m x 5 m), fosa pentru orchestră și cabine de machiaj dedesubt iar pentru introducerea decorurilor, în peretele din spate era practică o ușă mare în două canaturi cu deschidere de peste trei metri. Inițial sala nu a fost prevăzută cu nici un sistem de încălzire, deoarece era folosită numai în sezon, în perioada 1 iunie-15 septembrie.

Suferind din cauza crizei, creșterii cheltuielilor de întreținere, majorării taxelor și impozitelor, fără nici un sprijin financiar din partea statului, societatea a sistat lucrările astfel încât aripa din stânga clădirii, care urma să adăpostească încăperile destinate cazinoului nu a mai fost construită, ulterior în acest loc fiind amenajat un teatru de vară. Singurele lucrări care s-au mai executat pe parcurs au fost:

- montarea de lămpi în sală, în anul 1934⁷;
- dotarea cu echipamente de sunet noi pentru aparatele de proiecție, în anul 1935;
- a fost refăcut parchetul din sală, în anul 1937⁸.

Inundațiile din luna mai și cutremurul din 7 noiembrie 1940 nu au afectat imobilul care era din ce în ce mai puțin folosit, datorită reducerii drastice a numărului de vizitatori ai stațiunii. În timpul războiului, între anii 1940-1944, sala a fost folosită cu precădere pentru spectacole de cinematograf care se prezentau atât pentru puținii vizitatori cât și pentru răniții îngrijiți în hotelurile rechiziționate.

Conform contractului de concesiune, care fusese prelungit cu zece ani⁹, clădirea urma să treacă în proprietatea statului în luna octombrie 1950. Prin decretul din 11 iunie 1949, imobilul a fost preluat de Confederația Generală a Muncii, devenit Consiliul Central al Sindicatelor și a fost predat după 1951 de Direcției Sanatoriilor Balneare din Serviciul Medical Balnear Govora, sub numele de „Cinema Muncitoresc”.

Din 1952, stațiunea a început să funcționeze tot anul, iar pentru sezonul rece în clădire au fost instalate sobe din teracotă iar din anul 1965 a fost introdusă încălzirea centrală cu agent termic furnizat de uzina termică, care din 1975 a fost produs de centrala termică „Viorelelor” a Complexului Balnear.

⁵ Darea de seamă a Consiliului de Administrație și raportul cenzorilor Societății Govora-Călimănești, din 16 martie 1935, Editura „Cartea Românească”, București, 1935, p. 8

⁶ *Ibidem*, martie 1936, p.7

⁷ *Ibidem*, martie 1938, p.7

⁸ *Ibidem*, martie 1941, p.6

⁹ Publicată în *Monitorul Oficial* nr. 14/18 ianuarie, 1943

În perioada 1960-1980 de scena din clădire au beneficiat formațiile de cor, dansuri, brigada artistică și teatru de pe lângă Casa de Cultura „Mihail Sadoveanu”. Pe această scenă a evoluat colectivul de artă dramatică (artiști amatori), care în anul 1961 a obținut locul III pe țară și locul I pe regiunea Argeș cu piesa „Titanic vals” de Tudor Mușatescu. Tot pe această scenă au susținut concerte și recitaluri mari interpreți ai scenei lirice românești (D. Iordăchescu, V. Teodorian, I. Piso, I. Dacian), actori de comedie (D. Rădulescu, F. Zamfirescu, I. Besoiu, E. Maftai, P. Călinescu, N. Constantin, J. Constantin), mari ansambluri folclorice (Doina, Cindrelul), teatrele mari din țară (Giulești, Fantasio, Al. Davila) au prezentat spectacole săptămânal în sezonul de vârf, teatre de păpuși și circ.

Între anii 1954-1955 a fost refăcut teatrul de vară, pe locul aripii din stânga clădirii rămasă neconstruită, prevăzut cu o scenă din lemn acoperită, unde seara aveau loc și proiecții cinematografice.

Buna desfășurare a activității cinematografului era asigurată de un personal format din administrator (operator-șef), 2 operatori de proiectare, casier, controlor și om de serviciu. Evidența spectacolelor și a filmelor era ținută de administratorul operator-șef Eugen Iordache care a lucrat fără întrerupere peste 30 de ani. În timpul sezonului aveau loc zilnic trei spectacole (15-17, 17-19, 20-22), iar duminica, matineu.

La sfârșitul lunii mai 1977 în baza deciziei nr.187/25 aprilie 1977 a Comitetului Executiv al Consiliului Popular Județean Vâlcea, clădirea cu întreg inventarul au trecut în administrarea directă a Întreprinderii Cinematografice sub numele de „Cinema Parc”.

Proiecțiile cinematografice aveau loc cu aceeași ritmicitate și cu un nivel calitativ superior deoarece cabina de proiecție a fost reamenajată și dotată cu aparatură modernă.

Spectacolele de teatru deveniseră mai rare, prețul mărit al билетelor a provocat în mare măsură reducerea numărului de spectatori, chiar dacă se organizau spectacole pentru elevi, aceștia fiind obligați să cumpere bilete cu preț redus.

După anul 1990 activitatea instituției a intrat în regres, spectacolele erau din ce în ce mai rare, spectatorii din ce în ce mai puțini, cu toate strădaniile celor doi salariați rămași în schemă.

Cinematograful

Creșterea numărului de canale de televiziune, extinderea rețelei de difuzare prin cablu, reducerea numărului de vizitatori din stațiune, au fost cauzele principale ale acestui regres. Exploatarea sălii de spectacole devine astfel total nerentabilă, iar după anul 2002 cinematograful își încetează definitiv activitatea, aparatura a fiind demontată și ridicată.

În primăvara anului 2010, imobilul a trecut în proprietatea Consiliului Local al Orașului Băile Govora, intrând într-o avansată stare de degradare.

Summary

In "The Encyclopedia of Romania", it is mentioned the existence of some luxury hotels and cozy villas in Govora, located in an exceptional natural environment.

At the end of the nineteenth century and the beginning of the twentieth century the majority of the private villas are built: "Ștefanescu Hotel, "Dr. Iliescu" Villa (the present headquarters of the city library), Villas "Dr. Țăranu", "Esmeralda", "Colonel Ivanovich", "Constanța-Marietta", "Eftimiu", "engineer Popovici".

Today many of these villas like "Cecille", "Bereșteanu", "Hortensia", "Aslan," Dr. Zorileanu do not exist anymore.

By their demolition, a large part of the charm of yesteryear from Govora has disappeared for good.

„Ștefănescu” villa, was built in 1892 by the brothers Ștefanescu, who were born in Galati.

Between 1938 and 1952, the Mint National Printing functioned in this building. In October 1939, this hotel has been host for over 120 Polish refugees, most of them being senior government officials. It seems that they would be housed a part of the Poland's treasury, too.

The cinema was built between 1928 and 1929. The architect of the building was Virginia Maria Andreescu Haret, the granddaughter of the painter from Barbizon, Ion Andreescu, the daughter-in-law of the former minister Spiru Haret, the first Romanian architect woman who at the time held the position of chief architect inspector in the Ministry of Public Instruction.